



## บทที่ 2

### วรรณคดีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาการให้ทุนอุดหนุนการศึกษาแก่ผู้เรียนในสาขาเกษตรกรรม และสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรในเรื่องจุดมุ่งหมายของผู้ให้ทุน จำนวนเงินทุน การจัดสรรทุน วิธีการคัดเลือกผู้รับทุน สถานภาพของผู้ได้รับทุน ความคิดเห็นของผู้ได้รับทุนต่อการดำเนินโครงการ ความคิดเห็นของผู้ให้ทุนและผู้ดำเนินโครงการ นำมาประกอบกับสภาพแวดล้อมทางสังคมจากข้อคิดเห็นต่าง ๆ เพื่อหาแนวทางในการกำหนดทิศทางการให้ทุนอุดหนุนการศึกษาและการปรับปรุงโครงการอุดหนุนการศึกษาของทบวงมหาวิทยาลัย และโครงการลักษณะเดียวกันนี้ ในสถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ ดังนั้น วรรณคดีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจึงแบ่งออกเป็นหัวข้อดังนี้

1. ความไม่เสมอภาคทางการศึกษาและแนวทางในการแก้ปัญหา
2. ความสัมพันธ์ระหว่างค่าใช้จ่ายทางการศึกษากับโอกาสทางการศึกษา
3. การให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่นักศึกษา
4. ทุนอุดหนุนการศึกษา
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

#### ความไม่เสมอภาคทางการศึกษาและแนวทางในการแก้ปัญหา

จากการพิจารณาสภาพแวดล้อมที่สัมพันธ์กับการศึกษา ปรากฏว่าสภาพแวดล้อมต่าง ๆ มีส่วนสำคัญที่ก่อให้เกิดความไม่เสมอภาคของบุคคลในสังคมไทยนับตั้งแต่เกิดความไม่เสมอภาคที่กล่าวถึงมีทั้งในระหว่างผู้ที่ได้รับการศึกษา กับผู้ที่ไม่ได้รับการศึกษา ผู้ยากจนกับผู้ที่มี ผู้ที่อยู่ในชนบทกับผู้ที่อยู่ในเมือง ผู้ที่อยู่ต่างจังหวัดกับผู้ที่อยู่ในส่วนกลาง ความเหลื่อมล้ำดังกล่าวมีผลก่อให้เกิดความไม่เสมอภาคทางการศึกษาด้วย กล่าวคือ ทำให้ผู้ที่อยู่ในสภาพที่เหนือกว่าเป็นผู้ได้รับประโยชน์จากระบบการศึกษามากกว่า ดังนั้นสาเหตุของความไม่เสมอภาคทางการศึกษาอาจแยกออกได้เป็น 2 ประการด้วยกันคือ สาเหตุอันเกิดจากสภาพแวดล้อมของสังคมและสาเหตุอันเกิดจากระบบการศึกษา (คณะกรรมการวางแผนพื้นฐานเพื่อปฏิรูปการศึกษา 2517 : 52-56)

สาเหตุจากสภาพแวดล้อมนั้น ได้แก่ สาเหตุอื่นเนื่องจากสภาพเศรษฐกิจของประเทศที่มีทรัพยากรจำกัด ไม่อาจจัดการศึกษาระดับสูงให้แก่ทุกคนได้ และสภาพเศรษฐกิจของครอบครัวนั้น เป็นปัจจัยสำคัญยิ่งที่ไม่เอื้ออำนวยให้เด็กได้มีโอกาสศึกษาในระดับสูง ซึ่งผู้เรียนจำเป็นที่จะเสียค่าใช้จ่ายส่วนตัวสูงมาก นอกจากนั้นสภาพแวดล้อมในการเอาใจใส่เลี้ยงดูเด็กที่แตกต่างกัน ระหว่างสังคมเมืองกับชนบท ระบบการบริหารที่สนใจสังคมเมืองมากกว่าชนบท และความสามารถของเด็กแต่ละคนล้วน เป็นสาเหตุของความไม่เสมอภาคทางการศึกษาทั้งสิ้น

สาเหตุจากระบบการศึกษา ได้แก่ การที่ผู้มีโอกาสรับศึกษาระดับสูง ส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะดี และอยู่ในตัวเมือง เพราะสถาบันศึกษาระดับสูงส่วนใหญ่อยู่ในตัวเมือง ประกอบกับค่าใช้จ่ายส่วนตัวของผู้เรียนในระดับสูงแพงมาก เกินกว่าครอบครัวที่ยากจนจะส่งเสียให้บุตรหลานเรียนได้ นอกจากนี้คุณภาพของการจัดการศึกษาในตัวเมืองที่ดีกว่าชนบท ทำให้เด็กในเมืองมีโอกาสได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพดีกว่าชนบท และยิ่งการสอบคัดเลือกเข้าเรียนในระดับสูงโดยการสอบแข่งขัน ยิ่งทำให้โอกาสที่เด็กจากชนบทหรือจากครอบครัวที่ยากจนมีโอกาสสอบเข้าเรียนได้น้อยมาก นอกจากนี้รัฐยังจัดสรรงบประมาณการศึกษาให้แก่สถาบันระดับสูงในอัตราเฉลี่ยต่อนักศึกษา 1 คน มากกว่าการะค่าใช้จ่ายที่ผู้ปกครองต้องรับภาระ ซึ่งผู้เรียนในสถาบันระดับนี้ส่วนใหญ่เป็นผู้มีฐานะดี ดังนั้นจึงเท่ากับว่ารัฐช่วยเหลือคนมีฐานะดีมากกว่าคนยากจน ก่อให้เกิดความไม่เสมอภาคทางการศึกษาซ้ำซ้อนยิ่งขึ้นไปอีก

ดังนั้น คณะกรรมการวางพื้นฐานเพื่อปฏิรูปการศึกษาของไทย ซึ่งรัฐบาลให้ตั้งขึ้น เมื่อปี พ.ศ. 2517 จึงได้ศึกษาวิเคราะห์แล้วกำหนดแนวทางของความเสมอภาคที่พึงประสงค์ 3 ประการ คือ

1. ในระดับการศึกษาภาคบังคับ รัฐจะต้องให้ทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการศึกษาโดยเสมอภาคกัน โดยมียอมให้ความแตกต่างเกี่ยวกับเพศ เชื้อชาติ ศาสนา ฐานะ เศรษฐกิจ และถิ่นที่อยู่เป็นข้อจำกัดแค่ประการใด

2. การศึกษาในระดับสูงกว่าขั้นมูลฐานนั้น รัฐจะต้องให้ทุกคนมีโอกาสและมีเสรีภาพที่จะรับการศึกษาโดยเสมอภาคกัน ในกรณีที่เป็นผู้ยากไร้ รัฐต้องพิจารณาให้ทุนการศึกษาอย่างเสมอภาคด้วย

3. ในการจัดการศึกษานั้น รัฐจะต้องให้ความสนับสนุนในอัตราส่วนที่ช่วยลดความ

เหลื่อมล้ำค่าสูง ไม่ว่าสถานศึกษานั้นจะตั้งอยู่ในเมืองหรือชนบททั่วโลก (คณะกรรมการวางพื้นฐานเพื่อปฏิรูปการศึกษา 2517 : 56-57)

ความเสมอภาคที่พึงประสงค์ดังกล่าวนี้มีได้หมายความว่า ประชาชนทุกคนจะเข้าเรียนถึงระดับอุดมศึกษาหมด เนื่องจากมีข้อจำกัดอันสืบเนื่องมาจากสภาพแวดล้อมทางสังคมและระบบการศึกษาดังกล่าวแล้วข้างต้น ประกอบกับความสามารถด้านสติปัญญาของแต่ละบุคคล การที่แต่ละบุคคลจะได้รับการศึกษาถึงระดับใดนั้น นอกจากจะต้องคำนึงถึงความเสมอภาคทั้ง 3 ประการข้างต้นแล้ว ยังจะต้องคำนึงถึงความสามารถ ความถนัด และความสนใจของบุคคล พิจารณาประกอบกับความสามารถที่บุคคลผู้นั้นจะทำงานให้แก่ส่วนรวมได้ ความเหมาะสมของสภาพท้องถิ่นและความต้องการของประเทศในส่วนรวมด้วย

นอกจากนี้คณะกรรมการดังกล่าวยังได้วางแนวทางในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อรักษาความเสมอภาคในโอกาสทางการศึกษา โดยการจัดบริการต่าง ๆ ให้แก่นักศึกษาที่เรียนดีแต่ยากจน เช่น

1. จัดสรรเงินกู้ระยะยาว เพื่อให้นักศึกษาที่ขัดสนกู้ได้โดยไม่เสียดอกเบี้ย หรือเสียดอกเบี้ยในอัตราต่ำ แล้วผ่อนชำระระยะยาวหลังจากสำเร็จการศึกษา
2. จัดสรรทุนเล่าเรียน หรือเงินรางวัล โดยพยายามแสวงหาจากแหล่งเงินนอกงบประมาณแผ่นดิน สำหรับนักศึกษาที่ต้องการความช่วยเหลือเป็นพิเศษ ทุนประเภทนี้ไม่ควรจัดสรรจากเงินงบประมาณแผ่นดิน หากจำเป็นต้องจัดให้ทุนเล่าเรียน เพื่อประโยชน์ท้องถิ่น โดยให้ท้องถิ่นเป็นเจ้าของทุน
3. รัฐบาลจัดสรรทุนอุดหนุนการศึกษาในบางสาขาวิชาที่มีการลงทุนสูง และรัฐมีความต้องการกำลังคนสูง
4. จัดบริการทำงานในเวลาว่าง ทั้งงานภายในและภายนอกสถาบันอุดมศึกษา สำหรับนักศึกษา โดยไม่ทำให้เสียผลทางการศึกษา (คณะกรรมการวางพื้นฐานเพื่อการปฏิรูปการศึกษา 2517 : 208-209)

สรุปได้ว่าสาเหตุของความไม่เสมอภาคทางการศึกษานั้นมีหลายสาเหตุ แต่สาเหตุสำคัญที่จะพิจารณาในที่นี้คือ สาเหตุอันเนื่องมาจากฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวของผู้ที่เรียนดี

ประพฤตินี้ แต่ยากจน ซึ่งน่าจะได้รับการสนับสนุนส่งเสริมให้มีโอกาสศึกษาต่อในระดับสูงได้โดยการให้ความช่วยเหลือทางการเงินในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายทางการศึกษาของผู้เรียน ความสัมพันธ์ระหว่างค่าใช้จ่ายทางการศึกษากับโอกาสทางการศึกษา

ค่าใช้จ่ายทางการศึกษานี้แยกได้เป็น 2 ลักษณะด้วยกันคือ ค่าใช้จ่ายที่คิดเป็นตัวเงิน (Monetary Outlays) ได้แก่ ค่าใช้จ่ายที่รัฐออกและค่าใช้จ่ายส่วนตัวของนักศึกษา อีกลักษณะหนึ่งคือ ค่าใช้จ่ายทางเศรษฐศาสตร์ ได้แก่ ค่าใช้จ่ายที่รัฐออก ค่าใช้จ่ายส่วนตัวของนักศึกษา รวมทั้งค่าเสียโอกาสหรือรายได้ที่นักศึกษาพึงได้ถ้ามิได้ศึกษา (Carnegie Foundation 1973 : 2) เท่าที่ผ่านมามาจนถึงปัจจุบัน มหาวิทยาลัยทั้งในประเทศที่พัฒนาแล้ว และประเทศกำลังพัฒนายังคงอาศัยการเงินจากรัฐเป็นส่วนใหญ่ แหล่งเงินทุนอื่น ๆ ยังมีน้อยมาก (Victor G Onuchkin 1973 : 101) ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากความเห็นที่ว่าการศึกษาเป็นการลงทุนของรัฐมีประโยชน์ต่อสังคมจึงเก็บค่าเล่าเรียนต่ำเพื่อให้ขีดขวางผู้มีรายได้น้อย (Seymour E. Harris 1964 : 44) รัฐจึงต้องรับภาระค่าใช้จ่ายส่วนใหญ่แต่ในความเป็นจริงนั้นองค์ประกอบที่สำคัญที่มีส่วนขีดขวางโอกาสทางการศึกษาของผู้เรียนนั้น คือ ค่าใช้จ่ายส่วนตัวของนักศึกษา เป็นต้นว่า ค่าอาหาร ค่าที่พัก ค่าเสื้อผ้า ค่าพาหนะ ค่าอุปกรณ์การเรียน และอื่นอีกมากโดยค่าเล่าเรียนนั้นเป็นเพียงค่าใช้จ่ายส่วนตัวส่วนหนึ่งของนักศึกษาเท่านั้น และการใช้จ่ายเพื่อการศึกษานี้อาจมีทำนบด้านรายได้ กล่าวคือ หากรายได้ต่ำกว่าระดับหนึ่งแล้วก็จะไม่สามารถซื้อบริการการศึกษาได้ และจะรับบริการการศึกษาก็ต่อเมื่อมีรายได้สูงกว่ารายได้ขั้นต่ำหนึ่ง (Martin O' Donoghue 1971 : 22-23)

โดยเหตุที่รายได้ของประชาชน เป็นปัจจัยสำคัญในการให้ได้มาซึ่งบริการการศึกษา การจัดการศึกษาของรัฐจึงควรมุ่งให้โอกาสแก่คนจนมากกว่าคนรวย เพราะโดยสัญญาประชาคมคนที่เกิดมามีน้อย รัฐต้องหยิบยื่นให้มาก มิฉะนั้นแล้ว เด็กที่มาจากครอบครัวผู้ยากไร้ย่อมขาดโอกาสที่จะได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพดีและในระดับสูง เท่าที่ควรเพียง เพราะเกิดมาจน ยิ่งถ้าหากการศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญปัจจัยหนึ่งในการแสวงหารายได้ด้วยแล้ว หากรัฐไม่หยิบยื่นความช่วยเหลือแก่คนยากจน ความแตกต่างทางด้านเศรษฐกิจระหว่างชนชั้นผู้ยากไร้กับชนชั้นผู้มั่งคั่งจะมีมากขึ้น ในการนี้ การรับนักศึกษาเข้าศึกษาในสถาบันของรัฐจะต้องไม่ยึดถือสติปัญญาและความรู้เป็นเกณฑ์ แต่ต้องยึดถือฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวเป็นหลัก ขณะเดียวกัน สำหรับเด็กที่มาจากครอบครัวที่อยู่ในเกณฑ์ยากจนรัฐบาลควรจัดสรรเงินอุดหนุนให้ เงินอุดหนุนดังกล่าวนี้จะต้องมีจำนวนมากที่จะใช้เสีย

ค่าเล่าเรียน (หากต้องเสีย) ค่าอาหาร ค่าเสื้อผ้า และอุปกรณ์การศึกษาเป็นอย่างน้อย  
(รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์ 2518 : 39-40)

อย่างไรก็ดีค่าใช้จ่ายส่วนตัวของนักศึกษาซึ่ง เป็นผลต่อเนื่องมาจากรายได้ไม่เพียงพอที่จะจ่ายค่าใช้จ่ายเหล่านี้ อาจจะไม่ใช่ว่าเงื่อนไขประการเดียวที่เป็นอุปสรรคสำหรับโอกาสทางการศึกษา หากประชาชนเห็นประโยชน์ของผลตอบแทนในอนาคตว่าคุ้มค่ากับค่าใช้จ่ายที่ต้องเสียไปก็อาจจะพอใจที่จะเข้ารับบริการการศึกษา แม้จะต้อง เป็นหนี้สินก็ตาม ดังนั้นรายได้ที่นักศึกษาพึงได้ถ้ามิได้ศึกษาก็เป็นอีกเงื่อนไขหนึ่งที่มีความสำคัญต่อโอกาสทางการศึกษา ซึ่งในการวิจัยระบบอุดมศึกษาของไทยได้แบ่งค่าใช้จ่ายออกเป็น 3 ประเภทคือ

1. ค่าใช้จ่ายที่รัฐออก
2. ค่าใช้จ่ายส่วนตัวของนักศึกษา
3. รายได้ที่นักศึกษาพึงได้ถ้ามิได้ศึกษา

ค่าใช้จ่ายประเภทแรกรวมถึงค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานและงบประมาณซึ่งเป็นเงินที่ได้จากงบประมาณแผ่นดิน ประเภทที่ 2 เป็นค่าใช้จ่ายที่นักศึกษาต้องออกรวมถึง ค่าอาหาร ค่าที่พัก ค่าเล่าเรียน ค่าตำรา และค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ประเภทที่ 3 รายได้ที่นักศึกษาพึงได้ถ้ามิได้ศึกษา เป็นการประมาณการรายได้ที่จะได้รับถ้านักศึกษาไม่เลือกเข้าเรียนในมหาวิทยาลัย โดยไม่ได้หักเงินรางวัล เงินอุดหนุนและเงินยืม เงินประเภทนี้มีถึงร้อยละ 28 ถ้านำมารวมกับค่าใช้จ่ายที่นักศึกษาออกเองก็จะทราบว่าภาระที่นักศึกษาและผู้ปกครองต้องใช้จ่ายมีจำนวนถึงร้อยละ 60 จึงมีปัญหาเกิดขึ้นในเรื่องโอกาสของเด็กที่มาจากครอบครัวที่ยากจน ตามข้อเท็จจริงปรากฏว่า ค่าใช้จ่ายที่นักศึกษาต้องออกเท่ากับรายได้เฉลี่ยของหัวหน้าครอบครัวที่ยากจน ดังนั้นจึงเป็นไปได้ยากที่ครอบครัวยากจนจะส่งบุตรหลานเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยได้ ถ้าจำนวนเงินอุดหนุนหรือเงินยืมยังไม่เพียงพอ สำหรับครอบครัวที่มีภูมิลำเนาอยู่ในกรุงเทพฯ หรืออยู่ใกล้กับมหาวิทยาลัย ค่าใช้จ่ายส่วนตัวจะน้อยลง เพราะจะประหยัดค่าที่พักและค่าอาหาร ถ้านักศึกษาและผู้ปกครองมีภาระต้องจ่ายค่าเล่าเรียน และค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับการศึกษาแล้ว ค่าใช้จ่ายส่วนตัวจะมีสัดส่วนน้อยเพียงร้อยละ 7 จำนวนร้อยละนี้รวมค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา เช่น ค่าตำราเรียน เพียงประเภทเดียวมีเพียงร้อยละ 5 (คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2523 : 177-178)

สรุปได้ว่าค่าใช้จ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับโอกาสทางการศึกษาของผู้เรียนในลักษณะ

ส่วนบุคคลนั้น คือค่าใช้จ่ายส่วนตัวของนักศึกษาและรายได้ที่นักศึกษาพึงได้ถ้ามิได้ศึกษา ซึ่งขึ้นอยู่กับรายได้อีกด้วย รายได้ของครอบครัวว่าจะมีรายได้เพียงพอจะนำมาใช้จ่ายเพื่อการศึกษาหรือไม่ ซึ่งค่าใช้จ่ายส่วนตัวนี้ ค่าใช้จ่ายประเภทค่าเล่าเรียนเพียงอย่างเดียว พบว่า อยู่ในอัตราน้อยมาก ดังนั้นการเก็บค่าเล่าเรียนในราคาต่ำมากมิใช่เป็นการช่วยส่งเสริมโอกาสทางการศึกษา ควรที่จะส่งเสริมโอกาสทางการศึกษาแก่ผู้ด้อยฐานะทาง เศรษฐกิจและสังคม โดยการให้ เงินทุนอุดหนุนและ เงินยืมที่เพียงพอแก่ความจำเป็นของแต่ละบุคคล หรืออาจจะให้การอุดหนุนในรูปแบบอื่น ๆ

การให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่นักศึกษา

เนื่องจากค่าใช้จ่ายส่วนตัวของนักศึกษา เป็นปัญหาสำคัญในการส่งเสริมความเสมอภาคในโอกาสทางการศึกษา ดังนั้นจึงได้มีความพยายามที่จะแก้ปัญหาโดยการให้การช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เรียน เริ่มจากตรูก็ได้ประกาศแผนพัฒนาประเทศระหว่างปี 1968-1972 ที่จะให้โอกาสทางการศึกษาแก่ทุกคนโดยเท่าเทียมกันในระดับประถมศึกษา และจะให้ทุนช่วยเหลือผู้เรียนที่มีความสามารถให้ได้รับการศึกษาจนถึงขั้นสูงสุด โดยมีให้การด้อยฐานะทาง เศรษฐกิจมาเป็นสิ่งกีดขวางและหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก ได้สนใจให้การสนับสนุนผู้อยู่ในครอบครัวกรรมกรและ เกษตรกรให้ได้มีโอกาสศึกษาในระดับอุดมศึกษา โดยการให้ความช่วยเหลือทางการเงินใน 2 รูปแบบ คือ การให้ความช่วยเหลือทางตรงในรูปของทุนการศึกษา เงินกู้ยืม และการจ้างงานในระหว่างศึกษา และการให้ความช่วยเหลือทางอ้อมในรูปของการจัดหาสิ่งของที่จำเป็นต่อการศึกษาค่าเล่าเรียนให้ (Solveig M. Turner 1977 : 1693-1702)

อย่างไรก็ดีในระยะแรก ๆ การให้ทุนช่วยเหลือผู้เรียนนั้นส่วนใหญ่ พิจารณาผลการศึกษาเป็นสำคัญ ทำให้ผู้ที่มีครอบครัวฐานะดีมักได้รับเงินทุน เพราะสามารถเรียนได้ดีกว่าผู้มาจากครอบครัวที่ขาดแคลน แต่ในระยะหลัง ๆ นี้ ได้พิจารณาให้ทุนแก่ผู้เรียนโดยพิจารณาฐานะทาง เศรษฐกิจสังคมและความต้องการความช่วยเหลือ ทางการเงินของผู้เรียน เป็นหลักการสำคัญมากขึ้น (George Nash 1969 : 1339-1359)

สำหรับสถาบันอุดมศึกษาของไทยนั้นหน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่นักศึกษา เรียกว่า งานสวัสดิการนิสิตนักศึกษานั้นมีทั้งการให้ความช่วยเหลือโดยตรง เช่น การ

จัดทุนการศึกษาและการช่วยเหลือโดยอ้อม เช่น จัดหอพักให้นิสิตนักศึกษา เป็นต้น งานสวัสดิการนี้มีใช้ว่าทุกคนจะได้รับ บางครั้งก็เลือกสรรคนที่ดีที่สุด หรือมีความต้องการมากที่สุดเท่านั้น (วัลลภา เทพหัสดินฯ 2525 : 38) ในปัจจุบันนี้ การให้ความช่วยเหลือนิสิตนักศึกษา ในด้านการเงินนับว่ามีบทบาทสำคัญยิ่งแก่นิสิต นักศึกษาที่เรียนดี แต่ขาดแคลนทุนทรัพย์ รวมทั้งนิสิตนักศึกษาที่เรียนอยู่ในระดับปานกลางแต่ขาดแคลนทุนทรัพย์เหมือนกัน ยิ่งในปัจจุบันนี้ค่าใช้จ่ายในการดำรงชีวิตประจำวัน และค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการเล่าเรียนในมหาวิทยาลัยสูงขึ้นทำให้เป็นปัญหาแก่นิสิตนักศึกษาที่ฐานะไม่ดี นอกจากนี้การให้บริการเกี่ยวกับเงินช่วยเหลือเป็นเรื่องละเอียดอ่อน ต้องการผู้ที่มีลักษณะรอบคอบมีความรับผิดชอบสูงและไว้วางใจได้ ขอบข่ายในเรื่องการให้ความช่วยเหลือเกี่ยวกับการเงินก็ได้แก่เงินทุน (Scholarship) การให้เงินยืมในรูปแบบต่าง ๆ (Grant in Aid) การกู้ยืม (Loans) และการทำงานทำนอกเวลาให้ (ทองเรียน อมรัชกุล 2525 : 90) จุดมุ่งหมายของการให้ความช่วยเหลือทางการเงิน และแนวทางปฏิบัติในการให้บริการมีดังนี้

1. สามารถที่จะเปิดโอกาสให้นิสิต นักศึกษา ที่มีสติปัญญาดี แต่ขาดทุนทรัพย์ ได้ศึกษาในมหาวิทยาลัยได้เล่าเรียนสำเร็จการศึกษา
2. สามารถที่จะสอนนิสิต นักศึกษา ให้มีความรับผิดชอบในด้านเศรษฐกิจและสังคม มีความสามารถที่จะควบคุมการใช้จ่ายเงินทองอย่างมีประสิทธิภาพ
3. มีความสามารถที่จะให้คำแนะนำให้นิสิต นักศึกษา ได้รู้จักวางแผนในทางด้านการเงินของตน และดำเนินการเพื่อให้สามารถพึ่งตนเองได้ในที่สุด
4. มีความสามารถที่จะให้บริการ เงินยืมแก่นิสิตในรูปแบบต่าง ๆ พร้อมทั้งส่งเสริมให้เป็นผู้ที่ครองตัวได้ในทางการเงิน (ทองเรียน อมรัชกุล 2525 : 51-52)

การช่วยเหลือทางการเงินนี้ มหาวิทยาลัยควรจะทำดังนี้

1. กระจายอำนาจให้หน่วยงานต่าง ๆ ได้จัดทำเกี่ยวกับการช่วยเหลือนิสิตในเรื่องเงินยืมและการทำงานในคอนเียนของนิสิต นักศึกษา ควรจะได้มีนโยบายของมหาวิทยาลัยกำหนดออกมาชัดเจน และให้นิสิต นักศึกษาได้รับรู้ด้วย

2. การให้ทุนนิสิต นักศึกษาควรจะมีคามมุ่งหมายหลายอย่าง มิใช่เฉพาะนิสิตที่เรียนเก่งแต่ขาดเงิน แต่ควรจะได้พิจารณาแก่ผู้ที่ยากจนจริง ๆ แม้การเรียนจะไม่เด่น

3. มหาวิทยาลัยควรจะได้จัดให้นิสิต นักศึกษาได้ทราบข้อมูลและโอกาสต่าง ๆ เกี่ยวกับการเงิน อาจจะมีการรวบรวมจัดพิมพ์ขึ้น เป็นเอกสารเสนอเทศโดย เฉพาะ
4. ให้คำปรึกษาหารือในด้านที่เกี่ยวกับการรู้จักใช้เงิน เป็นรายบุคคล หรือ เป็นหมู่คณะ โดยจัด เป็นหัวข้อในการอบรม
5. มหาวิทยาลัยควรจะได้จัดให้บริการเงินยืมแก่นิสิต นักศึกษาในรูปต่าง ๆ เช่น กุ๊ยมกรณียุกเงิน กุ๊ยมระยะยาว เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อช่วยเหลือนิสิต นักศึกษาในยามขัดสนไร้ที่พึ่งจริง ๆ
6. มหาวิทยาลัยควรมีสำนักรงานมีบุคลากรรับผิดชอบประจำเกี่ยวกับเรื่องนี้โดยเฉพาะ ซึ่งอาจเรียกว่า สำนักงานให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่นิสิต นักศึกษา (Office of Financial Aids)
7. ถ้าหากเป็นไปได้สำนักงานควรมีส่วนร่วมในการหาทุนต่าง ๆ เพื่อจะได้นำมาให้นิสิต นักศึกษายืมในโอกาสอันควร (ทอง เรียง อมรัชกุล : 51-52)

โดยสรุปการให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เรียนระดับอุดมศึกษานั้น เป็นส่วนหนึ่งในการช่วยส่งเสริมโอกาสทางการศึกษาแก่ผู้เรียนตั้งแต่ขาดแคลนทุนทรัพย์ การให้ความช่วยเหลือ อาจเป็นได้ทั้งในรูปแบบของการช่วยเหลือทางตรง โดยการให้ทุนการศึกษาหรือการให้กุ๊ยม หรือ การหางานชั่วคราวให้ทำ เพื่อให้ได้เงินมาเป็นค่าใช้จ่ายทางการศึกษา อีกรูปแบบหนึ่งคือการให้ความช่วยเหลือทางอ้อม เช่น หอพัก อาหาร ฯลฯ แต่ในที่นี้มีจุดมุ่งหมายจะศึกษาถึงการให้ทุนอุดหนุนการศึกษา ซึ่ง เป็นการช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เรียนโดยตรงเท่านั้น

การให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่นักเรียนนั้นควร เป็นไปในแนวทางที่ คณะกรรมการวางแผนฐานการศึกษาได้เสนอไว้คือ จัดสรรเงินกู้ระยะยาว เพื่อให้ นักศึกษาที่ขัดสน กู้ได้ โดยไม่เสียดอกเบี้ยหรือเสียดอกเบี้ยในอัตราต่ำ แล้วผ่อนชำระระยะยาวหลังจากสำเร็จ การศึกษา ซึ่งพบว่า ในประเทศไทยนั้นบริการสินเชื่อเพื่อการศึกษาบริการโดยสถาบันการเงิน ยังมีขอบเขตจำกัด และมีการขยายบริการได้ไม่มาก แต่เป็นที่เชื่อว่าหากได้รับการส่งเสริม อย่างเหมาะสม ธนาคารพาณิชย์ยังมีขีดความสามารถที่จะขยายบริการสินเชื่อเพื่อการศึกษาได้อีก (เพ็ญศรี วายวานนท์ 2521 : 1-143) สำหรับปัญหาและอุปสรรคในการกู้เงินเพื่อการศึกษา ที่สำคัญคือ ปัญหาที่เนื่องจากตลาดนายทุนประเภทนี้ขาดความสมบูรณ์ไม่เหมือนนายทุนประเภทอื่น ที่เป็นอสังหาริมทรัพย์ ความยุ่งยากขึ้นอยู่กับข้อเท็จจริงที่ว่าบุคคลไม่สามารถเอาตัวของตัวเอง



เป็นหลักประกันในการกู้ได้ หรือเอาสติปัญญาค้ำประกันได้ นายทุนไม่มีทางควบคุมการกู้เพื่อการศึกษา จึงทำไม่ได้ง่ายและรัดกุมเหมือนการกู้เพื่อปลูกบ้าน หรือสร้างโรงงานอุตสาหกรรม หรือการลงทุนในแง่อื่น ๆ ในเรื่องนี้รัฐหรือองค์การสาธารณะเท่านั้นจะทำได้ดังกล่าวดังกล่าวแล้ว จะออกระเบียบข้อบังคับหรือนิติบัญญัติควบคุมอย่างไรก็ย่อมจะทำได้ ประชุมสุข อาชวอ่ารุง เสนอแนะให้พิจารณาจัดองค์การ เงินกู้เพื่อการศึกษาขึ้นทำนองเดียวกับที่รัฐบาลได้ตั้งธนาคารอาคารสงเคราะห์ เพื่อช่วยเหลือประชากรให้มีที่อยู่อาศัย (ประชุมสุข อาชวอ่ารุง 2522 : 9)

นอกจากนี้ทุนอุดหนุนการศึกษาและจัดหางานทำระหว่างปิดภาคเรียนจะเป็นสิ่งสำคัญในการสนับสนุนให้ผู้เรียนสามารถเรียนได้จนจบการศึกษาในสาขาวิชาที่ตนเองถนัดและการทำงานในระหว่างปิดภาคในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับสาขาที่เรียนจะช่วยให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ไปด้วย นอกเหนือจากการช่วยเหลือทางการเงินแล้ว ซึ่งเรื่องนี้สถาบันการศึกษาน่าจะได้ขอความร่วมมือและประสานงานกับเอกชนให้เข้ามามีส่วนร่วมให้ความช่วยเหลือเยาวชน เพราะงบประมาณของรัฐบาลมีจำกัด

สรุปแล้วความต้องการช่วยเหลือทางการเงินของผู้เรียนนั้นมีมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเยาวชนในชนบทและมีทุกระดับการศึกษาในขณะที่ปัจจุบันแหล่งทุนอุดหนุนการศึกษาส่วนใหญ่ยังเป็นสถาบันการศึกษาและหน่วยงานของรัฐบาลอยู่ ดังนั้นการขอความร่วมมือจากเอกชนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับสาขาวิชาต่าง ๆ ให้ช่วยสนับสนุนเงินทุนอุดหนุนการศึกษาแก่เยาวชนในชนบทเรียนดีประพฤติดีแต่ขาดแคลนทุนทรัพย์ ตลอดจนการฝึกงานในระหว่างปิดภาคควบคู่กันไป โดยเลือกส่งเสริมเฉพาะบางสาขาวิชาที่สมควร ตลอดจนวางมาตรการให้ผู้ลงทุนได้ทำงานรับใช้สังคมเมื่อจบการศึกษาแล้ว จึงเป็นโครงการที่ควรจะมีเร่งดำเนินการให้เป็นเครื่องมือที่ช่วยส่งเสริมโอกาสทางการศึกษาแก่เยาวชนที่แท้จริง

ทุนอุดหนุนการศึกษา

ทุนอุดหนุนการศึกษาได้มีกำเนิดนับเนื่องมาตั้งแต่รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เรียกว่า "ทุนเล่าเรียนหลวง" หรือ "คิงสกูลาร์ชิป" ซึ่งลักษณะที่ให้ทุนนี้เป็น "รางวัลที่ไม่มีข้อผูกพัน" ดังจะเห็นได้จากบันทึกเกี่ยวกับพระดำริของพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพว่านักเรียนทุนรัฐบาลส่งไปโดยสอบไล่สกูลาร์ชิปทุกปีนั้น ไม่ควรจะให้มาเกี่ยวกับเรื่องส่งนักเรียนไปเรียน สำหรับกลับเข้ามารับราชการ ทรงเห็นว่า นักเรียน

สกอลาร์ชิปนั้น เป็นการอุดหนุนสาธารณะ และพระยาไพศาลศิลปศาสตร์ก็มีความเห็นพ้องกับพระดำริของกรมพระยาดำรงฯ ว่า ไม่ควรให้มาเกี่ยวกับเลือกนักเรียนเข้ารับราชการ นอกจากเขาจะมีความสมัครใจควรถือเป็นการอุดหนุนสาธารณะ แต่ถ้าจะถือดังนั้นแล้วพระยาไพศาลฯ เห็นว่ารัฐบาลออกเงินค่าเล่าเรียนเพียง 3 ปี น้อยเกินไป ไม่เคยมีนักเรียนสำเร็จสักคนเดียว ภายใต้นั้น กระทรวงหนึ่งกระทรวงใดต้องรับช่วงทุกคน จึงจะสำเร็จได้ การที่จะให้ผู้ปกครองออกเงินเองต่อไปนั้น ไม่มีทางที่จะสำเร็จได้ เพราะผู้ปกครองน้อยคนนักที่จะมีทรัพย์สิน ถ้าทางราชการไม่รับไว้ต่อ 3 ปีแล้ว ก็จะทำให้การเรียนพักกลางคัน ทูเรียนที่รัฐบาลออกไปแล้วก็จะไม่ได้รับประโยชน์สมความมุ่งหมาย ฉะนั้นพระยาไพศาลฯ เห็นว่า ควรขยายเวลาที่รัฐบาลจะออกเงินให้แก่เด็กนักเรียนสกอลาร์ชิปเป็น 5 ปี โดยปกติ สมเด็จเจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์วรพินิจเห็นว่า นักเรียนพลเรือนของกรมการรักษาราชบัณฑิตย์นั้น คัดเลือกโดยมุ่งต่อผล ส่วนทางสกอลาร์ชิปนั้นมุ่งต่อการกุศลใครจะมีจนอย่างไรไม่สำคัญ (นงเยาว์ ภาณุจนจารี 2520 : 19-38)

จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่าทุนเล่าเรียนหลวง เป็นทุนอุดหนุนการศึกษาในลักษณะเป็นการอุดหนุนสาธารณะ มุ่งต่อการกุศล แตกต่างไปจากทุนอุดหนุนการศึกษาโดยทั่วไปที่มุ่งต่อผล และในลักษณะที่ต่อเนื่องเพื่อช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนจนจบหลักสูตร นับได้ว่าเป็นทุนอุดหนุนการศึกษาสาธารณะทุนแรกของไทยที่มีจุดมุ่งหมายชัดเจนและใช้ในการส่งนักศึกษาไปศึกษาต่อต่างประเทศ เพราะเดิมนั้นสถาบันอุดมศึกษาในเมืองไทยเพิ่งจะเริ่มก่อตั้ง แต่หลักการนี้ก็มักจะนำมาใช้กับทุนอุดหนุนการศึกษา สำหรับผู้เรียนในสถาบันอุดมศึกษาของไทยได้ ซึ่งปัจจุบันมีทุนลักษณะสาธารณะกุศลอยู่มาก

นอกจากทุนเรียนหลวงแล้ว ยังมีทุนในลักษณะทุนเล่าเรียนหลวงโดยสมบูรณ์อีกทุนหนึ่ง คือ ทุนมูลนิธิอานันทมหิดล ซึ่งเกิดขึ้นในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบัน โดยที่พระราชดำริว่ากำลังใหญ่ยิ่งในการพัฒนาประเทศ เพื่อยกระดับฐานะความเป็นอยู่ของประชาชน คือ บุคคลผู้มีความรู้สูงชำนานในสาขาวิชาต่าง ๆ ที่มีบุคคลิกลักษณะและความสามารถพร้อมที่จะบริหารงานเป็นผู้นำในการพัฒนา การคัดเลือกฝึกอบรมบุคคลผู้ทรงคุณวุฒิ เช่นนี้ เป็นสิ่งกระทำได้โดยง่าย จำเป็นต้องมีแผนงานที่ดี มีวิธีการที่มีประสิทธิภาพ และมีระยะเวลาฝึกอบรมนานพอสมควร ทั้งต้องมีเงินทุน เพื่อส่งเสริมพัฒนาบุคลากรเหล่านั้นโดยเฉพาะ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าให้

จัดส่งนายแพทย์คนหนึ่งไปศึกษา ณ มหาวิทยาลัยในสหรัฐอเมริกา ต่อมามูลนิธิมีทุนเพิ่มขึ้นจึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ส่งผู้จบการศึกษา จากแพทยศาสตร์ วิทยาศาสตร์ เกษตรศาสตร์ อักษรศาสตร์ และจากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ตามไปศึกษาต่อด้วย และในคราวเสด็จพระราชดำเนินเยือนประเทศต่าง ๆ ในยุโรป มีบางบริษัทขอให้พระราชทานส่งนักศึกษาข้างกล ช่างเครื่องยนต์ไปศึกษาและปฏิบัติงานยังบริษัทนั้น ๆ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้คัดเลือกนักศึกษาริทยาลัยการช่างกล ช่างเครื่องยนต์ ส่งไปศึกษาและปฏิบัติงานช่างเพิ่มเติมเป็นพิเศษชั่วคราวด้วย (มูลนิธิอานันทมหิดล 2512 : 4-5)

ทั้งทุนเล่าเรียนหลวงและทุนมูลนิธิอานันทมหิดล เป็นทุนที่ส่งนักศึกษาไปศึกษาต่าง ประเทศในลักษณะทุนสาธารณะกุศล โดยให้ทุนอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เรียนจบหลักสูตรและยังส่งเสริมการวิจัยค้นคว้าหลังจากเรียนสำเร็จแล้วอีกด้วย (มูลนิธิอานันทมหิดล 2525 : 7-8) แต่หลักการคัดเลือกผู้เรียนคงใช้ผลสอบแข่งขันเป็นสำคัญ แต่ทุนสาธารณะกุศลสำหรับช่วยเหลือผู้เรียนในระดับอุดมศึกษาในประเทศไทยในปัจจุบันซึ่งเอกชนผู้มีกุศลเจตนาบริจาคช่วยเหลือผู้เรียนนั้น ส่วนใหญ่พิจารณาผลการเรียนที่ไม่สูงนัก ความประพฤติดี และขาดแคลนทุนทรัพย์ เป็นสำคัญ แต่มักจะไม่ค่อยคำนึงถึง และมิได้พิจารณาความจำเป็นของผู้เรียนในการกำหนดวงเงินด้วย ดังนั้นจึงควรพิจารณานำหลักการของทุนเล่าเรียนหลวง และทุนอานันทมหิดลมาประกอบการวางแผนโครงการทุนอุดหนุนการศึกษาในลักษณะกุศล ก็จะช่วยให้เกิดประโยชน์ยิ่งขึ้น

เพ็ญศรี วายวานนท์ (เพ็ญศรี วายวานนท์ และคณะ, 2521 : 48-51) ได้รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการจัดทุนอุดหนุนการศึกษาของไทยในปัจจุบันว่า ได้มาจากหลายแห่ง คือจากเอกชน และองค์การรัฐบาล รัฐบาลและสถาบันการศึกษาแต่ละแห่ง ปรากฏข้อมูลที่น่าสนใจหลายประการ คือ

1. ทุนอุดหนุนการศึกษาจากเอกชน พ.ศ. 2517 จำแนกรายละเอียดแสดงจำนวน และจำนวนประเภทผู้ให้ทุน และระดับการศึกษาของผู้รับทุนดังในตารางต่อไปนี้

ทุนอุดหนุนการศึกษาจากเอกชนและองค์การเอกชน พ.ศ. 2517

ระดับการศึกษา	บุคคล สมาคม, มูลนิธิ	บริษัท	ธนาคาร	องค์การ ระหว่างประเทศ	รวม	
					ทุน	เงิน
ประถมศึกษา	100	354	-	-	454	267,000.-
มัธยมศึกษา	434	153	996	50	1,633	1,063,290.-
อาชีวศึกษา	55	124	157	-	366	347,560.-
ฝึกหัดครู	131	9	115	-	255	571,144.79
อุดมศึกษา	723	205	147	127	1,202	5,016,899.-

ที่มา : กองแนะแนวการศึกษาและอาชีพ กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ  
ทำเนียบทุนการศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัย รายงานการศึกษาของสถาบัน  
อุดมศึกษาแห่งประเทศไทย ประจำปี พ.ศ. 2516-2520

2. ทุนอุดหนุนการศึกษาจากเงินงบประมาณของรัฐระหว่างปี พ.ศ. 2516-2520  
จัดสรรให้แก่สถาบันการศึกษาในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ และสถาบันการศึกษาในสังกัดทบวง  
มหาวิทยาลัยมีรายละเอียดดังตารางต่อไปนี้

ศูนย์วิทยทรัพยากร  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ทุนอุดหนุนที่จัดสรรให้กระทรวงศึกษาธิการ

พ.ศ.	2516		2517		2518		2519		2520	
	จำนวนทุน	จำนวนเงิน	จำนวนทุน	จำนวนเงิน	จำนวนทุน	จำนวนเงิน	จำนวนทุน	จำนวนเงิน	จำนวนทุน	จำนวนเงิน
สำนักงานปลัดกระทรวง	838	1,294,000	838	1,294,000	838	1,294,000	838	1,294,000	838	1,294,000
กรมฝึกหัดครู	1,240	1,350,000	1,340	1,550,000	1,520	1,775,000	1,520	1,775,000	1,040	1,200,000
กรมสามัญศึกษา	12,604	9,501,850	13,574	11,025,900	14,523	14,599,800	15,645	18,073,250	16,415	20,384,750
กรมอาชีวศึกษา	854	1,019,000	850	1,223,500	902	1,570,470	994	1,705,950	725	1,120,300
รวม	15,536	13,165,650	16,602	15,094,200	17,783	19,240,070	18,997	22,849,000	19,018	23,800,050

ที่มา : งบประมาณรายจ่าย กระทรวงศึกษาธิการ งบประมาณปี 2516-2520, สำนักงบประมาณ

ศูนย์วิทยทรัพยากร  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ทุนอุดหนุนการศึกษาที่จัดสรรให้ทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐ

สถานศึกษา	พ.ศ. 2516		พ.ศ. 2517		พ.ศ. 2518		พ.ศ. 2519		พ.ศ. 2520	
	ทุน	จำนวนเงิน	ทุน	จำนวนเงิน	ทุน	จำนวนเงิน	ทุน	จำนวนเงิน	ทุน	จำนวนเงิน
<b>สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา</b>										
แห่งชาติ	4	371,000	-	-	-	-	-	-	-	-
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	60	180,000	60	180,000	60	180,000	60	180,000	60	180,000
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์	20	40,000	10	20,000	-	-	-	-	-	1,300,000
มหาวิทยาลัยขอนแก่น	335	994,000	340	1,009,000	185	667,500	195	707,500	737	737,500
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	57	174,900	62	274,900	67	355,850	67	367,400	73	416,500
มหาวิทยาลัยศิลปากร	5	30,000	10	35,000	18	45,000	30	95,000	46	167,500
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์	20	125,000	155	429,200	96	449,700	44	377,000	30	402,500
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ	-	-	-	-	-	-	-	64,000	-	-
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า	-	-	-	-	-	-	6	18,000	10	20,000
<b>รวม</b>	<b>501</b>	<b>1,914,900</b>	<b>637</b>	<b>1,948,100</b>	<b>506</b>	<b>1,868,050</b>	<b>416</b>	<b>1,818,900</b>	<b>442</b>	<b>3,264,000</b>

ที่มา : ทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐ, งบประมาณรายจ่าย งบประมาณประจำปี 2516-2520 เอกสารงบประมาณฉบับที่ 3 สำนักงาน



3. ทุนอุดหนุนการศึกษาซึ่งจัดสรรจากเงินรายได้ของมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ระหว่างปี  
พ.ศ. 2515-2519 ปรากฏดังตารางต่อไปนี้

ทุนอุดหนุนนิสิต นักศึกษามหาวิทยาลัยจากเงินรายได้ของมหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2515-2519

พ.ศ.	ทุน	เงิน
2515	84	77,850
2516	548	2,809,800
2517	626	433,810
2518	32	132,275
2518	125	264,700

ที่มา : ทบวงมหาวิทยาลัย รายงานการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาแห่งประเทศไทย  
ประจำปี 2516-2519

โดยสรุปเฉพาะระดับอุดมศึกษาได้รับทุนอุดหนุนการศึกษาจากแหล่งต่าง ๆ ดังตาราง  
ต่อไปนี้

ศูนย์วิทยทรัพยากร  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

## แหล่งเงินทุนที่ให้ความช่วยเหลือนิสิต นักศึกษาของมหาวิทยาลัย พ.ศ. 2516-2519

พ.ศ. ที่มาของทุน	2516		2517		2518		2519		2520	
	ทุน	เงิน	ทุน	เงิน	ทุน	เงิน	ทุน	เงิน	ทุน	เงิน
มูลนิธิ	331	524,335.27	703	1,453,536.01	723	1,759,712.00	663	1,654,341.00	1,131	13,300,521.90
บริษัท	39	76,500.00	115	368,600.00	205	733,905.00	180	736,600.00	155	816,843.00
ธนาคาร	60	88,500.00	136	515,800.00	147	509,600.00	178	799,400.00	168	504,514.00
รัฐบาล	324	1,235,000.00	339	861,300.00	624	1,439,750.00	369	1,679,704.00	550	2,361,060.00
มหาวิทยาลัย	84	77,850.00	548	2,809,800.00	626	433,810.00	32	132,275.00	125	264,700.00
องค์การต่างประเทศ	67	492,992.80	83	1,095,180.50	127	1,982,182.00	65	832,480.00	139,	3,120,232.00
รวม	905	2,495,178.07	1924	7,104,217.51	2452	6,890,459.00	1514	5,834,800.00	2268	10,367,870.90

ที่มา : ทบวงมหาวิทยาลัย รายงานการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาแห่งประเทศไทย ประจำปี 2516-2520



จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่าทุนจากแหล่ง เอกชนนี้ส่วนใหญ่ให้แก่ผู้ เรียนชั้น มัธยมศึกษา และชั้นอุดมศึกษาในจำนวนใกล้เคียงกัน แต่ถ้าพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างจำนวน ผู้ได้รับทุนและจำนวน เงินทุนแล้วจะเห็นว่า เน้นนักที่อุดมศึกษา เป็นสำคัญ ส่วน เงินทุนจากงบประมาณของรัฐที่จัดให้กระทรวงศึกษาธิการมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกปี และหาก เปรียบเทียบระหว่าง นักเรียนฝึกหัดครูกับนักเรียนอาชีวศึกษาแล้วจะเห็นได้ว่าได้รับการอุดหนุนในจำนวนใกล้เคียงกัน ส่วน เงินทุนที่รัฐจัดสรรให้มหาวิทยาลัยนั้น เปรียบ เทียบระหว่างสถาบันจะเห็นว่าสถาบันที่ดั่งใหม่ จะได้รับจัดสรรทุนให้ เป็นจำนวนมากกว่าสถาบันเก่า สำหรับจำนวน เงินรวมนั้นอัตราคงที่มี เฉพาะ ปี 2520 ที่เพิ่มผิดปกติถึงร้อยละ 77.7

สำหรับข้อมูลเรื่องอื่น ๆ จากการวิจัย เรื่องนี้พอสรุปได้ว่า วัตถุประสงค์ของการให้ ทุนส่วนใหญ่ต้องการอุดหนุนผู้ที่เรียนดี ประพฤติดีแต่ขาดแคลนทุนทรัพย์ เพื่อแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่าย ส่วนตัวในการศึกษา มีเพียงบางทุนที่ระบุ เฉพาะสถาบัน หรือระบุ เฉพาะช่วยเหลือผู้เรียน ที่ยากจนหรือแยกเป็นสองประเภทคือ ส่วนหนึ่งให้ทุนแก่ผู้เรียนดี อีกส่วนหนึ่งให้แก่ผู้ที่ เรียนพอ ไปได้ แต่ขาดแคลนทุนทรัพย์ สำหรับจำนวน เงินทุนแต่ละทุนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา อยู่ในอัตรา 500-1,000 บาท เป็นส่วนใหญ่สูงสุดไม่เกิน 2,000 บาท ระดับอาชีวศึกษาและ ฝึกหัดครู จะอยู่ในอัตรา 800-1,000 บาท สูงสุดไม่เกิน 2,500 บาท ระดับอุดมศึกษาจะอยู่ ระหว่าง 2,000-5,000 บาท สูงสุดไม่เกิน 10,000 บาท สำหรับสาขาทางการแพทย์

สำหรับวิธีการดำเนินการในการให้ทุนนั้น ปกติจะระบุหลักเกณฑ์ วิธีการ คุณสมบัติ ผู้สมัครขอรับทุน และเงื่อนไขของทุนไว้ชัดเจนเป็นระเบียบหรือประกาศ การดำเนินการคัดเลือก ให้ครูประจำชั้นหรืออาจารย์ที่ปรึกษาถ่วงน้ำหนักรองขึ้นมาตามลำดับจนถึงคณะ มหาวิทยาลัย กรม หรือกระทรวงที่ได้รับมอบทุนนั้น ๆ ซึ่งการดำเนินการเกี่ยวกับทุนที่ผ่านมานี้มีข้อคิดเห็นที่น่าสนใจ คือ

ประการแรก ข้อมูลเกี่ยวกับทุนอุดหนุนการศึกษา น่าจะเป็นข้อมูลที่เผยแพร่ให้เป็น ที่รู้ทั่วกว้างขวาง เพราะจะเป็นประโยชน์แก่ผู้ประสงค์จะขอรับทุนได้รู้ถึง โอกาสที่จะสมัครรับทุน และจะเป็นประโยชน์แก่ผู้ต้องการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับ เรื่องนี้ นอกจากนั้นข้อมูลที่ครบถ้วน และ จำแนกไว้อย่างสมบูรณ์ที่เผยแพร่ดังกล่าวยังเป็นหนทางหนึ่งที่ประกาศ เกียรติคุณแก่ฝ่าย เอกชน ที่บริจาค ก่อหนุนการศึกษาของ เยาวชนอีกด้วย

ประการที่สอง การบริหารงานนี้จัดดำเนินการโดยหน่วยงานหลายหน่วย หากได้มีการประสานงานกันทั้งในด้านนโยบายหลักเกณฑ์และวิธีการคัดเลือกผู้รับทุน และข้อกำหนดอื่น ๆ ตลอดจนการจัดหาเงินทุนด้วย ก็น่าจะทำให้งานส่วนนี้เป็นอุปสรรคสนับสนุนโอกาสทางการศึกษาของเยาวชนได้สัมฤทธิ์ผลยิ่งขึ้น

ทบวงมหาวิทยาลัยได้ตระหนักว่า นิสิตนักศึกษาในมหาวิทยาลัยและสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ซึ่งกำลังศึกษาอยู่และมีผลการศึกษาดีแต่ขาดแคลนทุนทรัพย์จำนวนมากสมควรได้รับการสนับสนุนทางการศึกษา เพื่อให้สำเร็จการศึกษาเล่าเรียนออกไปรับใช้สังคมและประเทศชาติ จึงได้มอบหมายให้กองบริการการศึกษารับผิดชอบในฐานะ เป็นหน่วยงานกลางในการจัดหา และประสานงาน เรื่องทุนอุดหนุนการศึกษาที่หน่วยงานในภาคธุรกิจ เอกชนมีจิตศรัทธา เห็นความสำคัญของการศึกษาของชาติ บริจาคทุนอุดหนุนการศึกษาในแต่ละปีก็โดยที่หวังว่าจะได้ทุนอุดหนุนการศึกษาที่มีผู้บริจาคได้กระจายไปยังมหาวิทยาลัยและสถาบันอุดมศึกษาอย่างทั่วถึง

กองบริการการศึกษาได้รับ โครงการทุนอุดหนุนการศึกษาจากสภาการศึกษามาดำเนินการต่อส่วนหนึ่งในปี พ.ศ. 2521 และได้จัดทำเอกสารโครงการทุนอุดหนุนการศึกษา เพื่อช่วยเหลือนิสิตนักศึกษาที่เรียนดี ประพฤติดี แต่ขาดแคลนทุนทรัพย์ขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์ว่า เมื่อนักศึกษาเหล่านี้ได้รับทุนอุดหนุนการศึกษาจนสามารถเรียนจบการศึกษาแล้ว จะตระหนักถึงภาระหน้าที่ของตนต่อสังคม ปรากฏาที่จะนำความรู้ที่ได้รับออกไปพัฒนาประเทศไทยให้เจริญก้าวหน้า (ทบวงมหาวิทยาลัย 2522 : เอกสารโรเนียวโครงการทุนอุดหนุนการศึกษา) เอกสารโครงการนี้ได้จัดส่งไปยังบริษัท ห้างร้านต่าง ๆ ปรากฏว่าได้รับความร่วมมือจากภาคธุรกิจเอกชนอย่างดียิ่ง และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ทั้งจำนวนบริษัท จำนวนทุน และจำนวนเงินบริจาค ทุนนี้เป็นทุนอุดหนุนการศึกษาในลักษณะทุนสาธารณะกุศล ไม่มีข้อผูกพันระหว่างผู้ให้ทุน และผู้รับทุน หลังจากจบการศึกษาแล้ว รายละเอียดต่าง ๆ ของทุนได้รับบริจาคผ่านโครงการนี้จะกล่าวโดยละเอียดในบทที่ 4 ต่อไป แต่เป็นที่น่าสังเกตว่าทุนอุดหนุนการศึกษาในโครงการนี้ลักษณะการให้ทุนยังไม่ค่อยต่อเนื่องน่าจะได้กลับไปพิจารณาหลักการของทุน เล่าเรียนหลวงมาประกอบด้วย

จากทุนอุดหนุนการศึกษาที่มอบผ่านโครงการนี้มีอยู่ 5 บริษัท ที่ให้ทุนอุดหนุนการศึกษาทางการเกษตรและสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการเกษตรมาอย่างต่อเนื่อง และผู้ได้รับทุน

ก็จะได้รับการพิจารณาให้ได้รับทุนอย่างต่อเนื่องด้วย นับได้ว่า เข้าหลักการเดียวกับทุน เล่าเรียน หลวงทั้งยัง เป็นประโยชน์ต่อสังคมในการพัฒนาการ เกษตรอัน เป็นอาชีพหลักของประเทศและช่วย ส่งเสริมความเสมอภาคในโอกาสทางการศึกษาด้วย ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาริวิจัยในโครงการทุน อุดหนุนการศึกษาทางด้าน การเกษตรของทบวงมหาวิทยาลัยนี้ เพื่อประโยชน์สองประการดังได้ กล่าวแล้วข้างต้นคือ เพื่อเป็นการเผยแพร่ข้อมูลให้เป็นที่รู้กันอย่างกว้างขวาง เป็นประโยชน์ ทั้งผู้ประสงค์จะขอรับทุน และผู้ต้องการศึกษาค้นคว้า และเป็นการเผยแพร่เกียรติคุณของ เอกชน ผู้บริจาคอีกด้วย และเพื่อหาแนวทางที่เหมาะสมในการกำหนดทิศทางการให้ทุนตลอดจนหลักเกณฑ์ ค่าต่าง ๆ สำหรับทบวงมหาวิทยาลัยจะได้ประสานงานกับสถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ ให้มีการปฏิบัติ ไปในทิศทางเดียวกันต่อไป

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทุนอุดหนุนการศึกษาในลักษณะทุนสาธารณะกุศลนี้โดยตรง ยัง ไม่มีผู้ใดทำการวิจัยมาก่อน จึงมีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในเรื่องของความต้องการการช่วยเหลือทางการเงินของนิสิตนักศึกษาในลักษณะค่าใช้จ่ายส่วนตัวและการให้ทุนอุดหนุนการศึกษาในระดับต่ำกว่าอุดมศึกษา ส่วนในระดับอุดมศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับทุนอุดหนุนการศึกษาเป็นการวิจัยทุนอุดหนุน การศึกษาในลักษณะทุนศึกษาต่อต่างประเทศ ทุนโครงการพัฒนามหาวิทยาลัย ทุนอุดหนุนการศึกษา ของบัณฑิตศึกษา ซึ่งมีลักษณะ เป็นทุนที่ให้โดยมุ่งที่ผลมากกว่าจะเป็นการให้แบบสาธารณะกุศลและ ลักษณะการวิจัยจะเป็นไปในรูปแบบการประเมินโครงการ รายละเอียดงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มีดังนี้

ทางด้านความต้องการการช่วยเหลือทางการเงิน ได้มีการศึกษาริวิจัยเกี่ยวกับค่าใช้จ่าย ส่วนตัวของผู้เรียนอย่างกว้างขวางในสถาบันอุดมศึกษาหลายแห่ง และทบวงมหาวิทยาลัยได้ ทำการสำรวจค่าใช้จ่ายส่วนตัวของผู้เรียนในระดับอุดมศึกษาทั้งหมด สำหรับปีการศึกษา 2517 พบว่า นิสิตนักศึกษาส่วนใหญ่ต้องเสียค่าใช้จ่ายส่วนตัวต่อหัวต่อปีประมาณ 11,445-15,429 บาท โดยต้องจ่าย เป็นค่าอาหารประจำวันมากที่สุด รองลงมาคือค่าที่พัก ค่าธรรมเนียมการเรียน ค่ายานพาหนะประจำวัน และค่าเสื้อผ้าเครื่องใช้ ทั้งนี้ยกเว้นค่าธรรมเนียมเล่าเรียนของ วิทยาลัย เอกชนในส่วนภูมิภาคซึ่งสูงสุดและสูงกว่าค่าอาหารประจำวัน (ทบวงมหาวิทยาลัย 2520 : 60-63)

ผลการวิจัยของทบวงมหาวิทยาลัยนี้สอดคล้องกับผลการสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับเด็ก และเยาวชน พ.ศ. 2521 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ซึ่งพบว่าค่าใช้จ่ายในการศึกษาเฉลี่ยต่อคนแตกต่างกันตามระดับการศึกษาและประเภทของโรงเรียน โดยทั่วไปนักเรียนในโรงเรียนรัฐบาลนอกเขตเทศบาลมีค่าใช้จ่ายต่ำสุด โรงเรียนราษฎร์ในเขตเทศบาลมีค่าใช้จ่ายสูงสุด และค่าใช้จ่ายจะสูงขึ้นตามระดับชั้นการศึกษาที่สูงขึ้น ค่าใช้จ่ายระดับอนุบาลสูงกว่าระดับประถมต้น ค่าใช้จ่ายในการศึกษาส่วนใหญ่เป็นค่าอาหาร สำหรับนักเรียนในโรงเรียนรัฐบาล ค่าใช้จ่ายรองลงมาคือ ค่าพาหนะ และอันดับสามได้แก่ค่าเล่าเรียน ส่วนในโรงเรียนเอกชนค่าใช้จ่ายรองลงมา เป็นค่าเล่าเรียน และค่าพาหนะตามลำดับ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ 2523 : 10) นอกจากนี้ การสำรวจครั้งนี้ยังพบว่า ประมาณร้อยละ 79.2 ของจำนวนเด็กและเยาวชนอายุ 10-24 ปี ไม่เรียนหนังสือเนื่องจากไม่มีทุน และคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ ได้นำข้อมูลจากการสำรวจนี้ไปวิเคราะห์และสรุปว่า จำนวนเด็กและเยาวชนที่ไม่ได้เรียนต่อ เพราะไม่มีทุนเรียน มีจำนวนถึงร้อยละ 92.1 สำหรับเด็กและเยาวชนนอกเขตเทศบาล (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ 2524 : 40) ดังนั้นจึงเป็นการสนับสนุนแนวคิดที่ว่า ถ้าจะให้ทุนอุดหนุนการศึกษาเป็นเครื่องมือส่งเสริมความเสมอภาคในโอกาสทางการศึกษาแล้ว ควรให้ทุนแก่ผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่ชั้นมัธยมถึงอุดมศึกษาและควรพิจารณาให้แก่เยาวชนนอกเขตเทศบาลในชนบท

ในขณะเดียวกันก็พบว่า จำนวนเด็กและเยาวชนที่กำลังเรียนทั้งหมดมีเพียง 46,350 คน (ประมาณร้อยละ 0.5) ที่ได้รับทุนอุดหนุนการศึกษา แหล่งเงินทุนอุดหนุนการศึกษาของนักเรียนโรงเรียนรัฐบาลในเขตเทศบาล ส่วนใหญ่คือโรงเรียนที่กำลังศึกษาอยู่หรือหน่วยงานของรัฐบาล (ร้อยละ 53.0 และร้อยละ 29.2 ตามลำดับ) นักเรียนโรงเรียนราษฎร์ในเขตเทศบาลส่วนใหญ่ได้รับทุนจากโรงเรียนที่กำลังเรียนอยู่หรือจากหน่วยงานของรัฐบาล (สำนักงานสถิติแห่งชาติ 2523 : 10-30) ดังนั้นจึงเป็นการสนับสนุนแนวคิดที่ว่าควรพยายามระดมเงินทุนอุดหนุนการศึกษาเพื่อช่วยเหลือเยาวชนมากขึ้น และควรเร่งระดมแหล่งทุนจากเงินบริจาคของเอกชนมากขึ้น เพราะปัจจุบันรัฐได้สนับสนุนอยู่แล้วเป็นส่วนใหญ่

งานวิจัยเกี่ยวกับทุนอุดหนุนการศึกษาส่วนใหญ่เป็นการวิจัยในลักษณะประเมินโครงการที่สำคัญ ได้แก่ การประเมินผลโครงการพัฒนามหาวิทยาลัยของ อุทุมพร ทองอุไทย และคณะ (อุทุมพร ทองอุไทย, 2520 : 68-86) ซึ่งประเมินผลการผลิตอาจารย์ให้กับมหาวิทยาลัยต่าง ๆ

ในสาขาวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และ เศรษฐศาสตร์ ระดับมหาบัณฑิตและดุษฎีบัณฑิต โดยการสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์และครุภัณฑ์แก่มหาวิทยาลัยผู้ผลิต และให้ทุนอุดหนุนการศึกษาแก่นักศึกษาที่จะออกไปเป็นอาจารย์ในมหาวิทยาลัยทั่วประเทศ โดยทำการประเมินเพื่อเปรียบเทียบคุณภาพทางวิชาการของอาจารย์ที่จบ โดยทุนอุดหนุนจากโครงการกับอาจารย์ที่จบจากมหาวิทยาลัยในประเทศ และต่างประเทศ ในระดับวุฒิและสาขาเดียวกัน เพื่อสำรวจปริมาณอาจารย์ที่จบโดยทุนอุดหนุนจากโครงการว่าได้ตอบสนองความต้องการของสถาบันมากน้อย เพียงใดในแต่ละวิชา เพื่อติดตามความก้าวหน้าและประสิทธิภาพของอาจารย์ที่จบ โดยทุนอุดหนุนจากโครงการในด้านการสอน การวิจัยและบริการชุมชนอัน เป็นหน้าที่ของอาจารย์ในมหาวิทยาลัย เพื่อตรวจสอบสถานภาพของสถาบันการศึกษาอุดมศึกษาที่ได้รับความช่วยเหลือว่าได้เปลี่ยนแปลงมากน้อยเพียงใด ได้ช่วยเสริมสถานภาพทางวิชาการในแต่ละภาควิชาหรือไม่ สำรวจการปฏิบัติงานของโครงการในด้านการลงทุนและความรู้สึกของผู้รับบริการจากโครงการ ผลการประเมินพบว่า

1. การเปรียบเทียบคุณภาพทางวิชาการของอาจารย์ในโครงการกับอาจารย์นอกโครงการ และอาจารย์ที่จบจากต่างประเทศ พบว่า อาจารย์ในโครงการมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าอาจารย์นอกโครงการ ในสาขาฟิสิกส์ ชีววิทยา (จุฬา) แต่ต่ำกว่าในสาขาจุลชีววิทยา (เกษตร)
2. ในด้านปริมาณอาจารย์และสาขาวิชาที่ทางมหาวิทยาลัยผู้รับต้องการ ปรากฏว่า คณะวิทยาศาสตร์ของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ขอนแก่น และ สงขลานครินทร์ มีอัตราส่วนอาจารย์ต่อนักศึกษายังต่ำอยู่ แต่เมื่อสัมภาษณ์ผู้บริหารของมหาวิทยาลัย ปรากฏว่าทุก ๆ แผนกวิชายังมีความต้องการอาจารย์จากโครงการพัฒนามหาวิทยาลัยอยู่และต้องการในสาขาที่เฉพาะลงไป
3. ในด้านประสิทธิภาพการสอน ปรากฏว่าผู้ประเมินส่วนมากเห็นว่าอาจารย์ในโครงการมีความรู้เนื้อหาวิชา กว้าง ทันสมัย แม่นยำ ถูกต้อง ส่งเสริมและชี้แนะให้ผู้เรียนเกิดความคิดกว้างขวางออกไปกว่าอาจารย์นอกโครงการ แต่มีความเชื่อมั่นในตัวเองน้อยกว่าอาจารย์ที่สำเร็จจากต่างประเทศ อาจารย์ผู้สอนในมหาวิทยาลัยผู้ผลิตเห็นว่าอาจารย์ในโครงการมีความสามารถจะเป็นอาจารย์ได้ดีกว่าอาจารย์นอกโครงการ และค้นคว้าหาความรู้อยู่เสมอ ส่วนด้านการวิจัยและบริการชุมชนอัน เป็นหน้าที่ของอาจารย์ในมหาวิทยาลัยนั้น จากผลงานทางวิชาการที่เป็นวิทยานิพนธ์งานวิจัย บรรณานุกรม สิ่งพิมพ์ ตลอดจนความเป็นผู้นำทางวิชาการและช่วง เวลาที่จบปริญญาโทก่อนไปศึกษาต่อปริญญาเอกมีข้อมูลไม่เพียงพอแก่การสรุปกลุ่มผู้วิจัย เสนอให้ทำการวิจัยใหม่

4. ความเปลี่ยนแปลงของมหาวิทยาลัยภายหลังการรับความช่วยเหลือจากโครงการพัฒนามหาวิทยาลัย ปรากฏว่าในด้านปริมาณอาจารย์ คุณภาพอาจารย์ เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง วัสดุสิ้นเปลือง เอกสาร และหนังสือเพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อย

5. การสำรวจการปฏิบัติงานของโครงการ ในด้านการคัดเลือกนักศึกษามีความเหมาะสมดี แต่มีข้อเสนอแนะว่าควรให้โอกาสมหาวิทยาลัย ที่รับผู้จบการศึกษามีส่วนร่วมในการพิจารณาคัดเลือกลักษณะผู้ผ่านการคัดเลือกด้วย ส่วนด้านการจัดสรรจากโครงการนี้ อาจารย์นั้น ควรพิจารณามหาวิทยาลัยต่างจังหวัดก่อนมหาวิทยาลัยในกรุงเทพฯ

6. คุณค่าของโครงการ ด้านการลงทุน ปรากฏว่าตลอดระยะเวลาตั้งแต่เริ่มโครงการ ได้ลงทุนน้อยกว่าการส่งนักศึกษาไปทำปริญญาโทคือที่มหาวิทยาลัยต่างประเทศ ส่วนในด้านความพอใจของผู้รับ คณะผู้บริหารในมหาวิทยาลัยที่รับผู้จบการศึกษาจากโครงการนี้มีความพอใจในอาจารย์โครงการพัฒนามหาวิทยาลัยมาก

7. ข้อเสนอแนะซึ่งอาจ เป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงของ โครงการพัฒนามหาวิทยาลัย ดังนี้

7.1 คุณภาพของอาจารย์ผู้รับทุนโครงการพัฒนามหาวิทยาลัย ผู้บริหารทุกคนมีความเห็นตรงกันว่า อาจารย์ผู้รับทุนโครงการพัฒนามหาวิทยาลัยมีความรู้ด้านวิชาการดีเทียบเท่ากับอาจารย์ที่จบจากต่างประเทศ หรืออาจคล่องกว่าในการหาแหล่งความรู้และอุปกรณ์ในประเทศ เพื่อให้ประกอบการสอนแต่อาจจะด้อยกว่าอาจารย์ที่จบจากต่างประเทศในด้านประสบการณ์

7.2 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินงานของโครงการพัฒนามหาวิทยาลัย ผู้บริหารมหาวิทยาลัย ผู้รับอาจารย์จากโครงการฯ ส่วนใหญ่ต้องการมีส่วนร่วมในการคัดเลือกผู้ขอรับทุน โดยขอร่วมสัมภาษณ์ด้วยเพื่อทราบทัศนคติของผู้ที่จะมาทำงานร่วมกัน และถ้าหากเป็นไปได้ควรจะให้ทุนแก่ผู้ที่มีภูมิลำเนาใกล้เคียงกับมหาวิทยาลัยที่สมัครไปสอน “และ/หรือ อาจารย์วุฒิปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยนั้น ๆ ซึ่งเต็มใจจะกลับไปทำงานที่เดิมมากกว่าและในกรณีหลังยังเป็น การให้โอกาสอาจารย์ปริญญาตรีได้พัฒนาความรู้อีกด้วย ทางโครงการฯ ควรถามความต้องการของมหาวิทยาลัยที่รับผู้จบการศึกษาจากโครงการนี้ก่อนว่าต้องการอาจารย์ในสาขาวิชาใด สำเร็จจากมหาวิทยาลัยนั้นจำนวนเท่าใด เพื่อให้มหาวิทยาลัยที่รับผู้จบการศึกษาจากโครงการนี้มีโอกาสได้รับอาจารย์ในสาขาวิชาที่ขาดแคลนอย่างครบถ้วน จำนวนอัตราที่ผูกพันใช้สำหรับบรรจุอาจารย์ทุกโครงการฯ ควรเป็นอัตราเพิ่มพิเศษต่างหาก ไม่ควรจะนำไปจากอัตราที่มหาวิทยาลัยจะได้รับปกติ เมื่อคัดเลือกผู้รับทุนแล้วมหาวิทยาลัยผู้รับควรมีส่วนดูแลผู้รับทุนในเรื่อง

การเลือกเข้าเรียน และควรได้รับรายงานผลการเรียนของผู้รับทุน เพื่อทราบความถนัดและความสามารถ จะได้เตรียมวิชาที่จะให้สอนและวางแผนงานไว้ให้ถูก และวางแผนงานไว้ให้ถูก และควรมีมาตรการที่จะให้ผู้รับทุนไปปฏิบัติงานยังมหาวิทยาลัยในต่างจังหวัดตามเงื่อนไขสัญญาของโครงการฯ

7.3 ความคิดเห็นของผู้รับทุนที่มีต่อโครงการฯ เห็นว่าแทนที่จะพิจารณาตัดสินจากใบแสดงผลการเรียนและการสัมภาษณ์เท่านั้น ควรมีการทดสอบความรู้ทางวิชาการอีกด้วย สำหรับจำนวนเงินทุนที่ได้รับอาจารย์ส่วนหนึ่งบอกว่าพอใช้และ เป็นประโยชน์มากช่วยให้ผู้รับทุนไม่ต้องกังวลกับเรื่องค่าใช้จ่าย ด้านค่าบำรุงมหาวิทยาลัย 7,000 บาท ที่ผู้รับทุนต้องชดใช้คืน หากไม่ปฏิบัติตามข้อผูกมัดของโครงการฯ ผู้รับทุนเห็นว่าไม่ยุติธรรม เพราะนักเรียนทุนส่วนตัวโปรแกรมเดียวกันจ่ายเพียง 1,000 บาทเท่านั้น และการให้ผู้รับทุนเรียนภาษาอังกฤษแบบเข้มข้น เป็นประโยชน์มากในด้านภาษาซึ่ง เป็น เครื่องมือค้นคว้าระดับบัณฑิตวิทยาลัย

สุนิดา ไชยพันธ์ ได้ติดตามผลการศึกษาของผู้รับทุนรัฐบาลไทย เพื่อประเมินว่าโปรแกรมการส่งผู้รับทุนรัฐบาลไทยไปศึกษาต่อต่างประเทศ ประสบความสำเร็จตามความมุ่งหมายหรือไม่และมีประสิทธิภาพเพียงใด ตลอดจนคำนวณค่าใช้จ่ายรายหัวโดยเฉลี่ยของผู้รับทุนรัฐบาลไทย การประเมินครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกใช้แบบจำลองประเมินผลของไทเลอร์ โดยประเมินผลว่า วัตถุประสงค์ของการส่งผู้รับทุนรัฐบาลไทยไปศึกษาวิชา ณ ต่างประเทศ บรรลุเป้าหมายเพียงใด โดยพิจารณาจากการศึกษาตรงกับสาขาวิชาที่กำหนด สมฤทธิ์ผลทางการเรียนและการกลับเข้ารับราชการชดใช้ทุน นอกจากนี้ยังได้ประเมินผลประสิทธิภาพทางการศึกษาในแง่ของเวลาที่ใช้ในการศึกษาของผู้รับทุนรัฐบาลไทย โดยศึกษาจากเรโซประสิทธิภาพและเรโซความสูญเปล่า ถ้าเรโซประสิทธิภาพเท่ากับ 1 ก็แสดงว่าผู้รับทุนรัฐบาลไทยใช้เวลาอย่างมีประสิทธิภาพสมบูรณ์ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ ไม่มีความสูญเปล่าเนื่องจากการเรียนช้ากว่ากำหนดเวลาในกรณีที่เราโซความสูญเปล่าเท่ากับศูนย์ แสดงว่าไม่มีความสูญเปล่าในรูปของการออกกลางคันก่อนสำเร็จการศึกษา ผลการวิจัยเปิดเผยให้ทราบว่าโปรแกรมการส่งผู้รับทุนรัฐบาลไทยไปศึกษาวิชา ณ ต่างประเทศ ประสบความสำเร็จตามความมุ่งหมายแต่ยังไม่มีประสิทธิภาพอย่างสมบูรณ์ กล่าวคือ มีความสูญเปล่าในด้านเวลาที่เรียนช้ากว่ากำหนด และการออกกลางคัน อย่างไรก็ตามก็มีความสูญเปล่านั้นแนวโน้มลดลงอย่างชัดเจน (สุนิดา ไชยพันธ์ : 2520)

เพ็ญศิริ คำนชนะ ได้ประเมินโครงการให้ทุนอุดหนุนการศึกษาของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยใช้การติดตามผลผู้รับทุนการศึกษาของบัณฑิตวิทยาลัยระหว่างปี 2511-2519 จำนวน 54 คน นำมาเปรียบเทียบเข้าคู่ (Match Pairs) กับผู้ไม่ได้รับทุนที่มี คุณสมบัติเหมือนกันกับผู้รับทุนจำนวน 22 คน โดยพิจารณาผลสัมฤทธิ์ของโครงการจากผลสัมฤทธิ์ ของผู้รับทุนในด้านการเรียนการมีงานทำ และผลงานทางวิชาการ ตลอดจนการใช้เวลาเรียน ตลอดหลักสูตรที่แตกต่างจากผู้ที่ไม่ได้รับทุนมาเข้าคู่ และประเมินการดำเนินงานของโครงการฯ จากความคิดเห็นของผู้รับทุน ผลการวิจัยพบว่า โครงการให้ทุนอุดหนุนการศึกษาของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ประสบความสำเร็จในบางส่วน ผู้รับทุนการศึกษามีผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนสูง ได้ทำงานตรงตามสาขาวิชาที่เรียนในระดับปริญญาโท มีผลงานทางวิชาการ ได้ติดตาม เข้าร่วมกิจกรรมทางวิชาการผู้รับทุนการศึกษามีทัศนคติที่ดีต่อโครงการและเห็นว่าโดยทั่วไปการ ดำเนินงานของโครงการมีความเหมาะสมในส่วนที่ยังไม่ประสบความสำเร็จนั้น เป็นความสูญเปล่า อันเนื่องมาจากการออกกลางคัน และการใช้เวลาเรียนตลอดหลักสูตรมากเกินควร (เพ็ญศิริ คำนชนะ : 2524)

ลักขณา วิศิษฐศรีศักดิ์ ได้ทำการศึกษาเชิงประเมินโครงการทุนการศึกษาของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อไปศึกษาต่อระดับปริญญาชั้นสูง ณ ต่างประเทศ โดยการวิเคราะห์การ ลงทุนของมหาวิทยาลัยตั้งแต่เริ่มดำเนินโครงการจนถึงปัจจุบัน และประเมินความคิดเห็นของผู้ รับทุนต่อการดำเนินงานของโครงการฯ ด้านต่าง ๆ ตลอดจนประเมินผลที่ได้รับจากการดำเนิน โครงการฯ ในด้านการบรรลุความสำเร็จตามเป้าหมายของโครงการฯ ที่ตั้งไว้ในช่วงแผน พัฒนาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยระยะที่ 4 อันจะเป็นแนวทางประกอบการพิจารณากำหนดนโยบาย และการจัดทำโครงการในช่วงแผนพัฒนามหาวิทยาลัยระยะที่ 5 และระยะที่ 6 ต่อไปผลการวิจัย ได้ข้อเสนอแนะดังนี้ (ลักขณา วิศิษฐศรีศักดิ์, 2525)

1. ควรมีการพิจารณาแก้ไขระเบียบการดำเนินงานของโครงการฯ ในส่วนที่เกี่ยวข้อง ระยะเวลาการศึกษาตามหลักสูตร และการขอขยายเวลาศึกษาต่อสำหรับระดับปริญญา เอก กล่าว คือ ควรพิจารณาเปลี่ยนแปลงกำหนดระยะเวลาการศึกษา ตามหลักสูตรจากเดิม 3 ปี เป็น 4 ปี และ ให้ขอขยายเวลาศึกษาต่อได้ครั้งละ 6-12 เดือน แล้วแต่ความจำเป็นของผู้รับทุนแต่ละคน ส่วน ในระดับปริญญาโท เห็นสมควรคงเวลาตามกำหนดเดิมไว้

2. ควรมีการพิจารณาทบทุนงบประมาณรายจ่ายที่จ่ายให้แก่ผู้รับทุน เฉพาะในส่วนของ



รายจ่ายอื่น ๆ เกี่ยวข้องกับการศึกษา โดยอาจเพิ่มประเภทของรายจ่ายที่ผู้รับทุนควรจะได้รับ การสนับสนุนนอกจากค่าหนังสือขึ้นอีก อันจะเป็นการช่วยบรรเทาความเดือดร้อนในด้านค่าใช้จ่าย ได้บ้าง แต่ในส่วนของค่าใช้จ่ายที่เป็นค่าครองชีพประจำเดือนนั้น เห็นสมควรให้คงอัตราและ ระเบียบการจ่ายตามที่ ก.พ. กำหนด

3. ควรพิจารณาเปลี่ยนแปลงลักษณะการให้ทุนสำหรับการดำเนินการของโครงการ ใหม่ในระยะต่อไป จากการสนับสนุนรายจ่ายทุกประเภทมาเป็นกรณีอื่น เช่น

3.1 ติดต่อขอทุนค่าใช้จ่ายในส่วนที่เป็นค่าใช้จ่ายสำหรับการศึกษาและค่าครองชีพ บางส่วนจากมหาวิทยาลัยในต่างประเทศ โดยตรงทั้งนี้มหาวิทยาลัยอาจจะรับผิดชอบในส่วนที่เป็น รายจ่ายอื่น เช่น ค่าเดินทาง และรายจ่ายเสริมในบางส่วน

3.2 พิจารณาบทหนุนให้สวัสดิการ เงินกู้เพื่อการศึกษาต่อ โดยให้มีลักษณะสนับสนุน คณาจารย์ที่มีความสามารถและอยู่ในสาขาที่มหาวิทยาลัยต้องการมากขึ้น ส่วนทุนที่ได้จัดสรรแล้ว ความโครงการเดิม เห็นสมควรให้กำหนดการสนับสนุนด้านการ เงินตามที่กำหนดไว้เดิม

4. ควรพิจารณาเปลี่ยนแปลงแนวคิด และเป้าหมายการจัดสรรจากเดิมคือ ปรับ สัดส่วนอาจารย์ประจำวุฒิปริญญาเอกของมหาวิทยาลัยให้สูงขึ้น มาเป็นการดำเนินการเพื่อรักษา ระดับสัดส่วน อาจารย์ประจำวุฒิปริญญาเอก ให้คงไว้ในสัดส่วนร้อยละ 25 สำหรับในภาพรวม ของมหาวิทยาลัย ส่วนในระดับภาควิชาควรให้มีสัดส่วนไม่ต่ำกว่าร้อยละ 20

5. ควรพิจารณากำหนดเป้าหมายการจัดสรรทุนสำหรับการดำเนินการของ โครงการ ใหม่ โดยพิจารณาใน 3 ลักษณะคือ

5.1 สาขาวิชาที่เป็นตามความจำเป็นเร่งด่วน ตามความต้องการที่กำนดไว้ใน แผนพัฒนาการ เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และแผนพัฒนาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ระยะที่ 5 และประมาณการความต้องการในแผนพัฒนาฯ ระยะที่ 6

5.2 ภาควิชาที่ เปิดใหม่ตามแผนพัฒนาฯ ระยะที่ 5

5.3 สาขาวิชาที่ เปิดสอนและ /หรือกำลังจะ เปิดสอนในระดับปริญญา เอก

จากผลงานวิจัยดังกล่าวข้างต้นจะ เห็นได้ว่าทุนอุดหนุนการศึกษาที่ผู้วิจัยประเมินนั้น เป็น ทุนในระดับสูงกว่าปริญญาตรี และมีจุดมุ่งหมายที่มุ่งต่อผล คือ ข้อผูกพันหลังจากสำเร็จการศึกษา และจุดมุ่งหมายชัดเจน เพียงพอที่จะประเมินได้ ดังนั้นการวิจัยจึงมีลักษณะ เป็นการประเมินผล สัมฤทธิ์ของโครงการโดยดูจากผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนและการทำงานของผู้รับทุนหลังจากจบ

การศึกษาแล้วตลอดจนการบรรจุเป้าหมายของ โครงการตามแผน

สำหรับการวิจัย เรื่องทุนอุดหนุนการศึกษาด้านการ เกษตรของทบวงมหาวิทยาลัยนี้ เป็น ทุนการศึกษาในระดับปริญญาตรี และมีจุดมุ่งหมายที่มุ่งต่อการกุศลไม่ได้มุ่งต่อผล และไม่มีข้อผูกพัน หลังจากสำเร็จการศึกษา ดังนั้นวิธีการวิจัยจึงไม่อาจใช้วิธีการประเมินโครงการโดยดูผลสัมฤทธิ์ ของโครงการจากผู้ที่ได้รับทุนแล้วได้ดัง เช่นการวิจัยที่ผ่านมา การวิจัยจึงต้อง เป็นการศึกษาใน ลักษณะค้นหาจุดมุ่งหมายและหาแนวโน้มที่ควรจะเป็นในอนาคต ตลอดจนประเมินวิธีการดำเนินการ ของโครงการ เพื่อค้นหาวิธีการที่ดีที่สุดสำหรับที่จะทำให้ทุนอุดหนุนการศึกษาลักษณะนี้เกิดประโยชน์ สูงสุด กล่าวคือ เป็นไปตามเจตนาของผู้ให้ ผู้รับก็ได้ประโยชน์ในปัจจุบันอย่างเหมาะสมกับความ จำเป็น ส่งผลให้สามารถช่วยตนเองได้ในอนาคต และเป็นประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวมด้วย



ศูนย์วิทยทรัพยากร  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย